

Diecezjalne Studium Organistowskie w Rzeszowie

Materiały formacyjne dla organistów

Wrzesień 2024

Drodzy Duszpasterze i Organisci!

We wrześniowych *Materialach formacyjnych* zamieszczamy *Marsz żałobny* autorstwa Józefa Furmanika. W zasadach doboru śpiewów w liturgii zostały omówione *Modlitwa Pańska* oraz śpiew *Baranku Boży*. Materiały nutowe publikujemy za zgodą wydawnictwa muzycznego Polihymnia. *Materiały formacyjne* z poprzednich miesięcy są dostępne na stronie studium.

Trwa rekrutacja do Diecezjalnego Studium Organistowskiego w Rzeszowie na rok szkolny 2024/2025. Wszelkie informacje dotyczące studium, rekrutacji dostępne są na stronie studium www.dsorzszow.pl

Przypominamy również, że w ramach studium prowadzimy **dwuletni kurs kantora, dyrygenta, animatora muzycznego**. Dla słuchaczy niemających przygotowania muzycznego jest przewidziany rok wprowadzający i wówczas nauka trwa trzy lata. W ramach tego kursu są prowadzone zajęcia z fortepianu, zasad muzyki, kształcenia słuchu, chóralu gregoriańskiego, psalmodii gregoriańskiej, śpiewu liturgicznego, emisji głosu, dyrygowania i chóru oraz wykłady z liturgiki i prawodawstwa muzyki liturgicznej. Zajęcia odbywają się w soboty (15 zjazdów w semestrze). Propozycja tego kursu jest skierowana do osób angażujących się w życie muzyczne w parafiach (np. prowadzenie scholii, chóru, pełnienie funkcji psalterzysty) a nie mających przygotowania muzyczno-liturgicznego.

PODSTAWOWE ZASADY DOBORU PIEŚNI W LITURGII MSZALNEJ

Modlitwa Pańska

Po Modlitwie eucharystycznej następują obrzędy komunii świętej. Rozpoczynają się one od *Modlitwy Pańskiej*. Najstarsze wzmianki o tej modlitwie w liturgii mszalnej pochodzą z IV wieku. Z przełomu X/XI wieku pochodzą dwa typy melodyczne: prosty (na dni powszednie) i uroczysty (na dni świąteczne). W Polsce według zachowanych rękopisów było kilka odmian melodii *Ojcie nasz*. Sobór Trydencki przyjął dwie wersje melodii: prostą i uroczystą. Początkowo w języku polskim przyjęto jedną melodię *Ojcie nasz* w tonie uroczystym. W dodatku do Mszału z 1986 r. zamieszczono drugą melodię (z liturgii mozarabskiej) po odpowiedniej adaptacji do tekstu w języku polskim. Obecne trzecie wydanie mszału rzymskiego podaje trzy melodie modlitwy *Ojcie nasz*. W OWMR krótka wzmianka na temat śpiewu lub recytacji Modlitwy Pańskiej: „*Zachęte, samą modlitwę, embolizm i końcową doksologię śpiewa się albo głośno recytuje*” (81). Instrukcja KEP o muzyce kościelnej podaje: „*Modlitwa Pańska (Pater noster) wraz z wprowadzeniem i embolizmem może być śpiewana wyłącznie na melodie zamieszczone w Mszałe*” (20g). To ważna uwaga i przypomnienie, że nie wolno wykonywać innych melodii *Ojcie nasz* niż te, które są podane w Mszałe. Odnosi się także to do śpiewu Modlitwy Pańskiej na głosy.

Baranku Boży

Śpiew Agnus Dei (Baranku Boży) należy do śpiewów litanijnych i jest zarazem częścią cyklu mszalnego. Oficjalnie w liturgii mszalnej został wprowadzony przez papieża Sergiusza I (687-701). Od VIII w. wykonywany był przez scholę, początkowo przez lud i duchowieństwo. Śpiew ten towarzyszył obrzędowi łamania chleba. Z uwagi na ograniczenie do łamania tylko hostii, skrócono ten śpiew do trzykrotnego Agnus Dei tak, jak wykonywano go w litanii do Wszystkich Świętych. W X w. śpiew ten był związany z obrzędem przekazania pocałunku pokoju, stąd zmieniono ostatnie wezwanie *miserere nobis na dona nobis pacem*.

Istnieje przynajmniej 267 Agnus Dei z melodiami (rękopisy zachodnie). W XI-XII w. miały funkcję ozdobną i wykonywali je kantorzy. Agnus Dei było tropowane. W Graduale Romanum jest 20 melodii Agnus Dei. Co do sposobu wykonania to OWMR podaje: „*Błaganie Baranku Boży śpiewa zwykle lub głośno recytuje schola albo kantor, lud zaś odpowiada. Wezwanie to towarzyszy łamaniu chleba i może być kilkakrotnie powtórzone, aż obrzęd się zakończy. Ostatnim razem wezwanie kończy się słowami Obdarz nas pokojem*” (83). Instrukcja KEP: „*Śpiew Baranku Boży (Agnus Dei) towarzyszy obrzędowi łamania chleba i powinien trwać do jego zakończenia. Może być wykonywany w formie dialogowanej (20i)*”. W punkcie 366 OWMR znajduje się również ważna uwaga: „*Zamiast śpiewów podanych w Obrzędach Mszy świętej, np. Baranku Boży, nie wolno wprowadzać innych pieśni*”.

Śpiew *Agnus Dei* wykonuje zasadniczo lud, udział wiernych przynajmniej w końcowym wezwaniu *miserere mei*. Według komentatora MS można wykonywać Agnus Dei na sposób gregoriański czy w opracowaniach wielogłosowych, a także można wykonywać nowe kompozycje. W języku polskim brak opracowań *Baranku Boży* do wielokrotnego powtórzenia dostosowanego do długości trwania obrzędu łamania chleba. Zwykle ten obrzęd trwa bardzo krótko.

Opracowano na podstawie: Instrukcja EP w związku z wydaniem nowego mszału ołtarzowego (11.III.1987); Instrukcja KEP o muzyce kościelnej (2017), OWMR, Poznań 2004; J. Nowak, Komentarz do *Ogólnego Wprowadzenia do Mszału Rzymskiego*, Poznań 2023; I. Pawlak, *Muzyka liturgiczna po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, Lublin 2000;

Poprzednie numery *Materialów* są dostępne na stronie internetowej Studium www.dsorzszow.pl. Zapraszamy także do obserwowania strony Studium na Facebooku.

Marsz żałobny

J. Furmanik
Muzyka w Liturgii, nr 4 (69), 2013, s.28-29.

Measures 1-3 of the funeral march. The music is in 4/4 time, B-flat major, and consists of block chords in both hands.

Measures 4-6 of the funeral march. The music continues with block chords in both hands.

Measures 7-10 of the funeral march. Measure 7 starts with a treble clef. Measure 8 is marked with a fermata. The piece concludes with a double bar line and the word "Fine".

Measures 11-13 of the funeral march. The music features a melodic line in the right hand and block chords in the left hand.

Measures 14-17 of the funeral march. The music continues with a melodic line in the right hand and block chords in the left hand.

Measures 18-20 of the funeral march. The music continues with a melodic line in the right hand and block chords in the left hand.

Measures 21-23 of the funeral march. The music continues with a melodic line in the right hand and block chords in the left hand.

Measures 24-26 of the funeral march. Measure 24 is marked with a fermata. The piece concludes with a double bar line and the instruction "D.C. al Fine".